A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2025. december 18.*

„Előzetes döntéshozatal – Verseny – EUMSZ 102. cikk – Erőfölénnyel való visszaélés – Az üzemanyagok nagykereskedelmi piaca Bulgáriában – A versenytársakkal szembeni árprés vagy árpréshatás – A termékpiac meghatározása – Vertikálisan tagolt piac – A jövedékiadó-rendszer figyelembevétele”

A C-260/24. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Administrativen sad Sofia-oblast (Szófia megyei közigazgatási bíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2024. április 15-én érkezett, 2024. április 15-i határozatával terjesztett elő

a **„Lukoil Bulgaria” EOOD**

és

a **Komisia za zashtita na konkurentsiata**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: C. Lycourgos tanácselnök, O. Spineanu-Matei (előadó), S. Rodin, S. Gervasoni és N. Fenger bírák,

főtanácsnok: L. Medina,

hivatalvezető: R. Stefanova-Kamisheva tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2025. április 10-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a „Lukoil Bulgaria” EOOD képviseletében Y. Pekunov, A. Velichkov advokati, A. Pekunova yuriskonsult és A. Robertson KC,

– a Komisia za zashtita na konkurentsiata képviseletében M. Goranova, N. Mincheva és Y. Nenkova,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

– a bolgár kormány képviseletében T. Mitova, R. Stoyanov és T. Tsingileva, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében V. Hitrovs, E. Rousseva és I. Söderlund, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 102. cikk értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a „Lukoil Bulgaria” EOOD (a továbbiakban: Lukoil Bulgaria) és a Komisia za zashtita na konkurentsiata (versenyvédelmi bizottság, Bulgária) (a továbbiakban: bolgár versenyhatóság) között a 2023. február 16-i 184. sz. határozat (a továbbiakban: a bolgár versenyhatóság határozata) érvényessége tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amely határozatban e hatóság megállapította, hogy e társaság erőfölénnyel való visszaélést követett el.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 Az EUMSZ 102. cikk a következőképpen rendelkezik:

„A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak a belső piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.

Ilyen visszaélésnek minősül különösen:

a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése;

b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása a fogyasztók kárára;

c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;

d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.”

A bolgár jog

4 A Zakon za zashtita na konkurentsiata (a verseny védelméről szóló törvény) (a DV 2008. november 28-i 102. száma; a továbbiakban: ZZK) 21. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Tilos a vállalkozások monopolhelyzetnek vagy erőfölénynek minősülő olyan magatartása, illetve kollektív erőfölényben lévő két vagy több vállalkozás olyan magatartása, amely alkalmas a verseny akadályozására, korlátozására vagy torzítására, és amely sérti a fogyasztók érdekeit, különösen:

1. a beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése;

2. a termelés, az értékesítés és a műszaki fejlesztés fogyasztók kárára történő korlátozása;

3. azonos típusú szerződés esetén eltérő feltételek alkalmazása bizonyos szerződő felekkel szemben, ami ez utóbbiakat a versenytársak között egyenlőtlen helyzetbe hozza;

4. a szerződés megkötésének a másik fél által vállalt olyan további kötelezettségektől vagy olyan további szerződések megkötésétől való függővé tétele, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem kapcsolódnak a főszerződés tárgyához vagy annak teljesítéséhez;

5. a termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás tényleges vagy potenciális ügyféllel szembeni indokolatlan megtagadása ez utóbbi kereskedelmi tevékenységeinek akadályozása céljából.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

5 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy Bulgáriában a Lukoil gazdasági csoport (a továbbiakban: Lukoil csoport) tevékenységei magukban foglalják a kőolajtermékek előállítását, nagykereskedelmét és kiskereskedelmét, ezáltal e termékek forgalmazásának ágazatában a teljes értékláncot lefedik. E csoporton belül a „Lukoil Neftohim Burgas” AD, amely társaság rendelkezik Bulgáriában az egyetlen nyersolaj-finomítóval, az e tagállamban értékesített motorüzemanyagok legnagyobb előállítója. A Lukoil Bulgaria a motorüzemanyagok, nevezetesen a motorbenzin és a dízelüzemanyag nagykereskedelmi piacán (a továbbiakban: az üzemanyagok nagykereskedelmi piaca) tevékenykedik, és a töltőállomások egyik legnagyobb országos hálózatát üzemelteti.

6 A bolgár versenyhatóság határozata szerint a Lukoil csoport Bulgáriában egyedülálló logisztikai, tárolási és szállítási infrastruktúrával rendelkezik, amely kivételes versenyelőnyt biztosít számára az üzemanyagok nagykereskedelmi piacán, ahol erőfölényben van.

7 E határozatban e hatóság megállapította, hogy a Lukoil Bulgaria e piacon olyan árképzési gyakorlatot alkalmazott, amely értelmében e társaság a jövedékiadó-köteles üzemanyagokra *(downstream* piac) alacsonyabb eladási árakat alkalmazott, mint az adófelfüggesztési eljárás alá vont üzemanyagokra *(upstream* piac). Ezen árprést eredményező árképzési gyakorlat a ZZK 21. cikkével ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül.

8 Az e határozattal szemben az Administrativen sad Sofia-oblasthoz (Szófia megyei közigazgatási bíróság, Bulgária), azaz a kérdést előterjesztő bírósághoz benyújtott keresetében a Lukoil Bulgaria többek között arra hivatkozik, hogy az említett hatóság tévesen határozta meg az érintett piacot.

9 Először is a Lukoil Bulgaria egyrészt úgy véli, hogy az érintett piac részeként figyelembe kellett volna venni a cseppfolyósított szénhidrogéngázt (LPG) és a metánt is, mivel e két termék a benzin és a dízelüzemanyag helyettesítői. Kizárásuk a Lukoil Bulgaria piaci erejének túlbecsléséhez vezetett. A bolgár versenyhatóság ezen érvet azzal az indokkal utasítja el, hogy az LPG és a metán a benzint és a dízelüzemanyagot csak részben helyettesítheti.

10 Másrészt a Lukoil Bulgaria azt állítja, hogy mivel a benzin és a dízelüzemanyag egymással nem helyettesíthető termékek, sem a keresleti, sem a kínálati oldalon nem képezik ugyanazon piac részét. A bolgár versenyhatóság a maga részéről úgy véli, hogy bár a benzin és a dízelüzemanyag a végső fogyasztó szempontjából nem helyettesíthető egymással, e két típusú üzemanyag ugyanazon szállítók általi kereskedelme és azok árának az üzemanyagok nagykereskedelmi piacán történő kialakítása azonos feltételek mellett történik.

11 A kérdést előterjesztő bíróság ezért úgy véli, hogy meg kell határozni, hogy az EUMSZ 102. cikk alkalmazása céljából a nemzeti versenyhatóság ugyanazon piachoz tartozó termékként figyelembe vehet-e olyan üzemanyagtermékeket, amelyek nem helyettesíthetők egymással. E bíróság szerint, ha ez a helyzet, akkor a bolgár versenyhatóság határozata helyesen állapította meg, hogy a dízelüzemanyag és a benzin ugyanazon piachoz tartozik. Ez esetben azonban az, hogy a bolgár versenyhatóság megtagadja azt, hogy az LPG-t ugyanezen piachoz tartozónak tekintse, nem lenne igazolható észszerűen, mivel a benzin részben helyettesíthető az LPG-vel.

12 Másodszor, a Lukoil Bulgaria úgy véli, hogy a bolgár versenyhatóság tévesen állapította meg, hogy az üzemanyagok nagykereskedelmi piaca vertikálisan felosztható két alpiacra, vagyis az adófelfüggesztési eljárás keretében értékesített üzemanyagok *upstream* piacára, és a jövedéki adó megfizetését követően a végső fogyasztásra szánt üzemanyagok *downstream* piacára.

13 A Lukoil Bulgaria többek között arra hivatkozik, hogy a bolgár versenyhatóság azt állította, hogy e társaság az üzemanyagok nagykereskedelmi piacán viszonylag nagy, 40% és 60% közötti piaci részesedéssel rendelkezik, és hogy e piacon, valamint az adófelfüggesztési eljárás keretében értékesített üzemanyagok alpiacán erőfölényben van. A bolgár versenyhatóság határozata azonban nem tartalmazza az említett társaságnak az e határozatban megkülönböztetett két alpiacon fennálló piaci részesedéseinek értékelését, és nem azonosítja az említett egyes alpiacokon jelen lévő piaci szereplőket. A Lukoil Bulgaria úgy véli, hogy az uniós joggal ellentétes, ha valamely versenyhatóság anélkül állapítja meg, hogy valamely vállalkozás erőfölényben van, hogy kifejezetten megjelölné e vállalkozás piaci részesedéseit, amit a bolgár versenyhatóság vitat.

14 A kérdést előterjesztő bíróság ennélfogva arra keresi a választ, hogy olyan jogsértés megállapítása érdekében, mint amelyet a Lukoil Bulgaria állítólag elkövetett, a bolgár versenyhatóság köteles-e megvizsgálni a két érintett piac valamennyi lényeges jellemzőjét, mindkét piac vonatkozásában meghatározva a piaci részesedéseket, a piaci volument és a piaci szereplőket.

15 E körülmények között az Administrativen sad Sofia-oblast (Szófia megyei közigazgatási bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 102. cikket, valamint a védelemhez való jog [tiszteletben tartása], a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvét – az ártatlanság vélelmét is ideértve –, hogy tiltott árprés esetén a releváns piacok (azok a piacok, amelyeken a jogsértést elkövették) esetében két vertikálisan tagolt piacról, nevezetesen az *upstream* piacról és a *downstream* piacról van szó, és hogy a versenyhatóság következésképpen mindkét releváns piac tekintetében egyaránt köteles a jogsértés megállapításakor és a végleges közigazgatási határozat megfogalmazásakor ténymegállapításokat tenni a releváns piacok méretére, piaci szereplőire és e piacok szereplőinek piaci részesedéseire vonatkozóan, ideértve a szerinte erőfölényben lévő vállalkozás megfelelő piaci részesedéseit is?

2) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 102. cikket a védelemhez való jog [tiszteletben tartása], a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvével – az ártatlanság vélelmét is ideértve – összefüggésben, hogy az az EUMSZ 102. cikk szerinti eljárás keretében nem teszi lehetővé, hogy olyan termékeket vegyenek figyelembe egy és ugyanazon nemzeti termékpiacon, amelyek sem a keresleti, sem a kínálati oldalon nem helyettesíthetők egymással, ahogyan ezt a [bolgár versenyhatóság] [az alapeljárásban] tette, amikor a dízelolaj és a 95-ös ólmozatlan benzin üzemanyagokat egyetlen üzemanyag-termékpiacon vette figyelembe?

3) Ha figyelembe vehetők egyetlen nemzeti termékpiacon olyan üzemanyagok, amelyek a kínálati és a keresleti oldalon nem helyettesíthetők egymással, akkor megengedhető-e az, hogy e nemzeti piac harmadik fő üzemanyagát, [azaz az LPG-t], amely a nemzeti piacon a benzinével azonos piaci részesedéssel rendelkezik, ne vegyék figyelembe az üzemanyag-termékpiacon?”

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

16 A bolgár versenyhatóság és a bolgár kormány vitatja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát. Ezen érdekeltek e tekintetben lényegében három érvet hoznak fel.

17 Először is, a bolgár versenyhatóság határozata kizárólag a bolgár jog alkalmazásán alapul, és az EUMSZ 102. cikk nem alkalmazható, mivel az erőfölénnyel való állítólagos visszaélés nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság nem határozta meg azt a ténybeli és jogszabályi hátteret, amelybe az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések illeszkednek, és nem fejtette ki azokat a ténybeli körülményeket sem, amelyeken e kérdések alapulnak, amely elemek pedig szükségesek ahhoz, hogy az uniós jog értelmezését illetően számára hasznos választ kaphasson. Valójában e bíróság az alapeljárásban részt vevő felek érveinek megismétlésére szorítkozott. Harmadszor, a bolgár versenyhatóság szerint a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a gyakorlatban azt jelentené, hogy a Bíróságra ruházzák a kérdést előterjesztő bíróság arra vonatkozó hatáskörét, hogy elbírálja az érintett piac meghatározásának kérdését, amely az említett jogvita megoldása szempontjából alapvető fontosságú.

18 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás keretében az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy – tekintettel az ügy különleges jellemzőire – ítélete meghozatalához

szükségesnek tartja-e az előzetes döntéshozatalt, és ha igen, a Bíróságnak feltett kérdései relevánsak-e. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (1988. április 21-i Pardini ítélet, 338/85, EU:C:1988:194, 8. pont; 2024. október 22-i Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret ítélet, C-652/22, EU:C:2024:910, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

19 Ebből következik, hogy az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről való határozathozatalt, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2021. szeptember 9-i GE Auto Service Leasing ítélet, C-294/20, EU:C:2021:723, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 A jelen ügyben a jelen ítélet 17. pontjában említett első érvet illetően nem nyilvánvaló, hogy az EUMSZ 102. cikk kért értelmezése semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával.

21 Egyrészt az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy e 102. cikk alkalmazandó az alapügyben. Ráadásul az említett 102. cikket minden nemzeti bíróságnak hivatalból alkalmaznia kell (2006. július 13-i Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 31. pont).

22 Másrészt a bolgár versenyhatóság határozatának tartalma szerint, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a Lukoil Bulgaria a Bolgár Köztársaság egész területén tevékenykedik, és az alapügyben szóban forgó árképzési gyakorlatot nemzeti szinten alkalmazzák. Az ilyen megállapítás, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata, önmagában elegendő annak megállapításához, hogy e gyakorlat az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk értelmében érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet (lásd ebben az értelemben: 2006. december 5-i Cipolla és társai ítélet, C-94/04 és C-202/04, EU:C:2006:758, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Márpedig, ha a nemzeti versenyhatóság az erőfölénnyel való visszaélést tiltó nemzeti jogi rendelkezéseket alkalmazza valamely vállalkozás olyan magatartására, amely az EUMSZ 102. cikk értelmében érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet, [az EUMSZ 101.] és [EUMSZ 102. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 3. cikkének (1) bekezdése arra kötelezi e hatóságot, hogy párhuzamosan az EUMSZ 102. cikket is alkalmazza (lásd ebben az értelemben: 2019. április 3-i Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie ítélet, C-617/17, EU:C:2019:283, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

23 A jelen ítélet 17. pontjában említett második érvet illetően emlékeztetni kell arra, hogy – amint azt a Bíróság eljárási szabályzata 94. cikkének c) pontja kimondja – az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek tartalmaznia kell azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi rendelkezések értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít.

24 A jelen ügyben a jelen ítélet 11. és 14. pontjából kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság lényegében ismertette azon okokat, amelyek miatt előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult a Bírósághoz. Ráadásul az alapeljárás feleinek, a bolgár kormánynak, valamint az Európai Bizottságnak az észrevételeiből kitűnik, hogy e feleknek lényegében lehetőségük volt arra, hogy az előterjesztett kérdésekkel kapcsolatban teljeskörűen és hasznos módon állást foglaljanak.

25 Ugyanakkor az előzetes döntéshozatalra utaló határozat egyetlen indoka sem teszi lehetővé olyan okok azonosítását, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel a védelemhez való jog tiszteletben tartása, a jogbiztonság és a bizalomvédelem – ideértve az ártatlanság vélelmét is – elvére vonatkozóan. Ebből következik, hogy ennyiben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés elfogadhatatlan.

26 A jelen ítélet 17. pontjában említett harmadik érvet illetően rá kell mutatni arra, hogy az előterjesztett kérdések az EUMSZ 102. cikk értelmezésére vonatkoznak, anélkül hogy a Bíróságot e 102. cikknek az alapügyben való alkalmazására kérték volna. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok között olyan szoros együttműködést hoz létre, amely a feladatmegosztáson alapul, és olyan eszközt jelent, amelynek révén a Bíróság az uniós jog olyan értelmezését nyújtja a nemzeti bíróságok számára, amely az eléjük terjesztett jogviták eldöntéséhez szükséges, anélkül hogy feljogosítaná a Bíróságot arra, hogy az uniós jog szabályait egy meghatározott ügyre alkalmazza (lásd ebben az értelemben: 2021. november 23-i IS [Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés törvénysértő jellege] ítélet, C-564/19, EU:C:2021:949, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2022. december 8-i HYA és társai [A vád tanúihoz kérdések intézésének lehetetlensége] ítélet, C-348/21, EU:C:2022:965, 49. pont; 2024. április 9-i Profi Credit Polska [Perújítás jogerős bírósági határozattal befejezett eljárásban] ítélet, C-582/21, EU:C:2024:282, 50–55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 E körülmények között az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható annyiban, amennyiben az EUMSZ 102. cikk értelmezésére vonatkozik.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

28 Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 102. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy annak megállapításához, hogy valamely vertikálisan integrált vállalkozás árprést eredményező visszaélésszerű gyakorlatot folytat-e, a versenyhatóságnak mind az érintett *upstream* piac, mind pedig az érintett *downstream* piac tekintetében meg kell állapítania e piacok volumenét, valamint e vállalkozásnak és versenytársainak az említett piacokon fennálló részesedéseit.

29 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy a bolgár versenyhatóság megállapította, hogy a Lukoil Bulgaria terhére rótt árprés az üzemanyagok nagykereskedelmi piacán belül két alpiac között valósul meg, amelyek közül az *upstream* alpiacot az adófelfüggesztési eljárás alá vont üzemanyagok nagykereskedelmi piaca, a *downstream* alpiacot pedig a jövedéki adó megfizetését követően történő üzemanyag-nagykereskedelem piaca jelenti. Az árprés abból ered, hogy a Lukoil Bulgaria a *downstream* piacon, vagyis a jövedéki adó

megfizetését követően olyan nagykereskedelmi áron értékesít üzemanyagot, amely alacsonyabb annál az árnál, amelyen az adófelfüggesztési eljárás alá vont üzemanyagot az *upstream* piacon értékesíti.

30 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az árprést eredményező visszaélésszerű magatartás olyan árképzési gyakorlatot jelent, amely objektív igazolás hiányában tisztességtelen, mivel ténylegesen leszorítja a versenytárs vállalkozások árrését, és ennélfogva alkalmas arra, hogy kiszorító hatást fejtsen ki az erőfölényben lévő vállalkozáshoz képest legalább annyira hatékony versenytársakra nézve (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 30. és 31. pont).

31 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az árprés önálló visszaélésnek minősül, mivel az ilyen árképzési gyakorlat EUMSZ 102. cikk értelmében vett tisztességtelen jellege magának az árprésnek a fennállásához, nem pedig az általa jelentett konkrét eltéréshez kapcsolódik, így egyáltalán nem szükséges annak bizonyítása, hogy a termék nagykereskedelmi árai az *upstream* piacon, illetve a kiskereskedelmi árak a *downstream* piacon önmagukban visszaélésszerűek, mivel az esettől függően túlzottak, vagy kiszorító jellegűek (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

32 Így annak meghatározása érdekében, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás ilyen árképzési gyakorlatot alkalmazva visszaélt-e a helyzetével, az összes körülményt értékelni kell, és meg kell vizsgálni, hogy e gyakorlat a vevő beszerzési forrásai vonatkozásában fennálló választási lehetőségének megszüntetésére vagy korlátozására, a versenytársak piacra jutásának megakadályozására, egyenértékű szolgáltatásoknál a kereskedelmi partnerekkel szemben egyenlőtlen feltételek alkalmazására vagy az erőfölény torzított versennyel történő megerősítésére irányul-e (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Ilyen körülmények állhatnak fenn akkor, ha az *upstream* piacon erőfölényben lévő vertikálisan integrált vállalkozás megpróbálja korlátozni a rendes versenyt egy szomszédos, az általa uralt piactól lejjebb elhelyezkedő *downstream* piacon, mivel az ilyen magatartás azzal a hatással járhat, hogy e szomszédos piacon, vagyis a *downstream* piacon a legalább ugyanannyira hatékony versenytársakat árpréssel kiszorítja. Az ilyen magatartás ugyanis – különösen az érintett piacok közötti szoros kapcsolatok miatt – gyengítheti a versenyt a *downstream* piacon (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 87. és 91. pont).

34 A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát, hogy figyelembe vegye az alapügy valamennyi sajátos körülményét annak értékelése során, hogy a bolgár versenyhatóság által azonosított két piac olyan elkülönült piacoknak minősül-e, amelyek egymással szoros kapcsolatban állnak.

35 Másodszor, ha a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a bolgár versenyhatóság által azonosított két piac két elkülönült, de szorosan összefüggő piacot képez, e bíróságnak az EUMSZ 102. cikk megsértésének megállapítását megelőzően még meg kell vizsgálnia, hogy a vertikálisan integrált vállalkozás erőfölényben van-e az *upstream* piacon (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 85–89. pont).

36 Márpedig ez a helyzet akkor, ha e vállalkozás olyan gazdasági erővel rendelkezik, amely révén megakadályozhatja a tényleges verseny fenntartását ezen az *upstream* piacon, mivel lehetőséget ad számára arra, hogy a versenytársaitól, ügyfeleitől és végső soron a fogyasztóktól jelentős mértékben független magatartást tanúsítson (2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 Egyébiránt az erőfölény fennállását általában több olyan tényező együttesen váltja ki, amelyek külön-külön nem lennének szükségszerűen meghatározóak (1978. február 14-i United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ítélet, 27/76, EU:C:1978:22, 66. pont).

38 E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár a piaci részesedések jelentősége eltérő lehet az egyes piacokon, kivételes körülményektől eltekintve a rendkívül jelentős piaci részesedéssel hosszabb ideig való rendelkezés az erőfölény fennállását bizonyítja, és hogy az 50%-ot meghaladó piaci részesedések rendkívül magas piaci részesedéseknek minősülnek (lásd e tekintetben: 1979. február 13-i Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ítélet, 85/76, EU:C:1979:36, 41. pont; 2012. december 6-i AstraZeneca kontra Bizottság ítélet, C-457/10 P, EU:C:2012:770, 176. pont).

39 Mindemellett, noha a piaci erőfölény fennállásának értékelése keretében a jelentős piaci részesedéssel hosszabb ideig való rendelkezés különösen jelentőségteljes mutató, az erőfölény megállapítható az érintett piac egyéb olyan jellemzőinek figyelembevételével is, mint a piacra lépés jelentős akadályainak fennállása vagy nélkülözhetetlen infrastruktúrák léte, amelyek lehetővé teszik annak értékelését, hogy az említett vállalkozás e piacon a versenytársaitól, az ügyfelektől és a fogyasztóktól jelentős mértékben független magatartást tanúsít-e.

40 E tekintetben a jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Lukoil Bulgaria az üzemanyagok végső értékesítéséig bezárólag a teljes üzemanyag-előállítási láncban tevékenykedik, és ő rendelkezik az ország egyetlen finomítójával, valamint az országban egyedülálló logisztikai, tárolási és szállítási infrastruktúrával rendelkezik.

41 Harmadszor, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy az *upstream* piacon erőfölényben lévő, vertikálisan integrált vállalkozás által kialakított és a *downstream* piacon e vállalkozás versenytársaival szemben árprést eredményező árképzési gyakorlat visszaélésszerű jellege nem függ attól, hogy e vállalkozás ez utóbbi piacon erőfölényben van-e (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 89. pont).

42 Mindemellett, amint arra a Bizottság rámutat, nem kizárt, hogy az e *downstream* piacra vonatkozó adatokat figyelembe kell venni annak vizsgálata során, hogy ezen árképzési gyakorlat ellentétes-e az EUMSZ 102. cikkel.

43 Az árprésben álló erőfölénnyel való visszaélés megállapításához ugyanis a versenyhatóságnak bizonyítania kell, hogy az érintett termékekre vagy szolgáltatásokra az *upstream* piacon, illetve a *downstream* piacon alkalmazott árak közötti különbség vagy negatív, vagy pedig nem elegendő azon konkrét költségek fedezésére, amelyeket az erőfölényben lévő vállalkozásnak a *downstream* piacon a saját termékeinek értékesítése vagy szolgáltatásainak nyújtása során viselnie kell, így e különbség nem teszi lehetővé az e vállalkozással megegyező hatékonyságú versenytárs számára, hogy az említett termékértékesítések vagy szolgáltatásnyújtások tekintetében a *downstream* piacon versenyezzen vele. A Bíróság azt is kimondta, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás által folytatott árpolitika megengedhetőségének értékelésekor főszabály szerint a maga az erőfölényben lévő vállalkozás részéről felmerült költségeken és e vállalkozás stratégiáján alapuló

árfeltételekre kell támaszkodni (lásd ebben az értelemben: 2021. március 25-i Slovak Telekom kontra Bizottság ítélet, C-165/19 P, EU:C:2021:239, 73. és 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 Így annak megállapításakor, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás által az *upstream* piacon alkalmazott árak és az e vállalkozás által a *downstream* piacon alkalmazott árak közötti különbség alkalmas-e arra, hogy ez utóbbi piacon kiszorító hatást gyakoroljon e vállalkozás azon versenytársaira, amelyek legalább ugyanannyira hatékonyak, mint ő, meg kell vizsgálni, hogy az említett vállalkozás kellően hatékony lett volna-e ahhoz, hogy a *downstream* piacon veszteség nélkül kínáljon szolgáltatásokat akkor, ha ezt megelőzően az *upstream* piacon a saját árait kellett volna megfizetnie, ami főszabály szerint a *downstream* piacon erőfölényben lévő vállalkozás árainak és költségeinek figyelembevételét, vagy – amennyiben ezen árakra és költségekre nem lehet hivatkozni – az ugyanezen piacon jelen lévő versenytársak árainak és költségeinek figyelembevételét feltételezi (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 41–46. pont).

45 Végül hangsúlyozni kell továbbá, hogy az érintett vállalkozás bizonyíthatja, hogy az árképzési gyakorlata, noha a *downstream* piacon kiszorító hatást gyakorol, gazdaságilag igazolt, ami az adott ügy összes körülménye alapján annak bizonyítását feltételezi, hogy az ilyen, a verseny szempontjából hátrányos kiszorító hatást ellentételezhetik, sőt meg is haladhatják a hatékonyságban jelentkező olyan előnyök, amelyekből e piacon a fogyasztó is részesül (lásd ebben az értelemben: 2011. február 17-i TeliaSonera Sverige ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83, 75. és 76. pont).

46 Ennélfogva az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 102. cikket úgy kell értelmezni, hogy valamely vertikálisan integrált vállalkozás árprést eredményező visszaélésszerű gyakorlata fennállásának megállapításához a versenyhatóságnak egyrészt bizonyítania kell azt, hogy e vállalkozás az *upstream* piacon erőfölényben van, figyelembe véve az említett vállalkozás e piacon fennálló részesedéseit vagy az említett piac egyéb olyan releváns jellemzőit, amelyek alapján megállapítható, hogy ugyanezen vállalkozás olyan gazdasági erővel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy versenytársaitól, ügyfeleitől és a fogyasztóktól jelentős mértékben független magatartást tanúsítson, másrészt pedig bizonyítania kell azt, hogy a vertikálisan integrált vállalkozás az *upstream* piachoz kapcsolódó *downstream* piacon olyan árat alkalmaz, amely e *downstream* piac jellemzőire tekintettel alkalmas arra, hogy kiszorító hatást gyakoroljon e vállalkozás azon versenytársaira, amelyek legalább ugyanannyira hatékonyak, mint ő.

A második és a harmadik kérdésről

47 Második és harmadik kérdésével, amelyeket célszerű együtt vizsgálni, az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 102. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy a kínálat és a kereslet szempontjából egymással nem helyettesíthető olyan termékek, mint a benzin és a dízelüzemanyag, az érintett termékpiac meghatározása során e piac részeként figyelembe vehetők, míg nem lehet figyelembe venni olyan terméket, mint az LPG-t, amely a kínálat és a kereslet szempontjából e két üzemanyag közül legalább az egyiket helyettesítheti.

48 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy az EUMSZ 102. cikk alkalmazása keretében az érintett piac meghatározása alapvető fontosságú, mivel a versenylehetőségek csak az érintett termékek jellemzői alapján értékelhetők, és főszabály szerint előfeltételét képezi az érintett vállalkozás erőfölényének esetleges fennállásával kapcsolatos értékelésnek (lásd ebben az

értelemben: 1973. február 21-i Europemballage és Continental Can kontra Bizottság ítélet, 6/72, EU:C:1973:22, 32. pont). Az érintett piac meghatározásának célja azon határok kijelölése, amelyek között meg kell vizsgálni azon kérdést, hogy e vállalkozás számára lehetséges-e, hogy versenytársaitól, ügyfeleitől és a fogyasztóktól jelentős mértékben független magatartást tanúsítson (lásd ebben az értelemben: 1983. november 9-i Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin kontra Bizottság ítélet, 322/81, EU:C:1983:313, 37. pont; 2020. január 30-i Generics (UK) és társai ítélet, C-307/18, EU:C:2020:52, 127. pont).

49 Az érintett piac meghatározása először is a termékpiac, majd másodszor annak földrajzi piaca meghatározását feltételezi (1978. február 14-i United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ítélet, 27/76, EU:C:1978:22, 10. és 11. pont; 2024. június 27-i Bizottság kontra Servier és társai ítélet, C-176/19 P, EU:C:2024:549, 382. pont).

50 Ami a termékpiacot illeti, a Bíróság ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az érintett piac fogalma magában foglalja, hogy hatékony verseny létezhet a piac részét képező termékek között, ami feltételezi, hogy az ugyanazon piac részét képező valamennyi termék között azonos felhasználás tekintetében elegendő mértékű felcserélhetőség vagy helyettesíthetőség áll fenn. A felcserélhetőséget vagy a helyettesíthetőséget nemcsak a szóban forgó termékek objektív jellegzetességeire figyelemmel kell értékelni. Figyelembe kell venni a versenyfeltételeket, valamint a piaci kereslet és kínálat szerkezetét is (lásd ebben az értelemben: 2024. június 27-i Bizottság kontra Servier és társai ítélet, C-176/19 P, EU:C:2024:549, 383. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

51 Ezen elemekből következik, hogy két termék helyettesíthetőségének értékelése nem korlátozódik annak meghatározására, hogy e termékek funkcionális szempontból alkalmasak-e ugyanazon szükséglet kielégítésére, hanem azt is meg kell határozni, hogy gazdaságilag e termékek a gyakorlatban egymással ténylegesen helyettesíthetők-e. Két termék gazdasági helyettesíthetősége akkor állapítható meg, ha a relatív áraik változása esetén az egyik termék értékesítései átirányulnak a másik felé. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy gazdasági szempontból a keresleti helyettesíthetőség jelenti a legközvetlenebb és leghatékonyabb fegyelmező erőt egy adott termék szállítóira. E helyettesíthetőség értékelése a kereslet árhoz viszonyított keresztrugalmasságának vizsgálatában állhat, meghatározva azt, hogy a kismértékű, de tartós áremelkedés tárgyát képező termék fogyasztói helyettesítő termékek felé fordulnának-e (lásd ebben az értelemben: 2024. június 27-i Bizottság kontra Servier és társai ítélet, C-176/19 P, EU:C:2024:549, 384. pont).

52 Noha az azon piac meghatározását lehetővé tevő értékeléshez, amelyen az erőfölény fennállását értékelni kell, az e piacon fennálló versenyfeltételekre, valamint a kínálat és kereslet szerkezetére vonatkozó ténybeli megállapításokra van szükség, ami a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik, meg kell állapítani, hogy nem kizárt, hogy annak ellenére, hogy a gépjármű-üzemanyagok három típusa – úgymint a dízelüzemanyag, a benzin és az LPG – között funkcionális szempontból a végső fogyasztók általi kereslet vonatkozásában nem áll fenn helyettesíthetőség, a Bulgáriában fennálló kínálat sajátos feltételeire figyelemmel elegendő mértékű helyettesíthetőség állhat fenn ezen üzemanyagok közül egyesek között az adófelfüggesztési eljárás alá vont üzemanyagok nagykereskedelmi piacán, amely esetben ez utóbbiakat ugyanazon termékpiachoz tartozónak kell tekinteni.

53 Ennélfogva a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia többek között egyrészt azt, hogy a benzin és a dízelüzemanyag nagykereskedelmi tárolásának hasonló vagy eltérő jellegű létesítményekben kell-e történnie, másrészt pedig azt, hogy az LPG nagykereskedelmi tárolása történhet-e ugyanazon létesítményekben, mint a benziné és a dízelüzemanyagé, vagy ellenkezőleg, különleges létesítményeket igényel.

54 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból ugyanis kitűnik, hogy a bolgár versenyhatóság az erőfölény fennállásának értékelése szempontjából érintett piac meghatározása során kizárólag a benzint és a dízelüzemanyagot vette figyelembe, az LPG-t azonban nem, mivel a nagykereskedők számára az elsőként említett két üzemanyag tárolási feltételei azonosak, ami lehetővé teszi számukra annak eldöntését, hogy a kereslettől függően e két üzemanyag közül melyiket kínálják, anélkül hogy ez többletköltséggel járna számukra.

55 Ezzel szemben, ami az LPG-t illeti, a bolgár versenyhatóság szerint Bulgáriában ezen üzemanyag tárolására, valamint a jövedéki adó megfizetését követő viszonteladására különleges követelmények vonatkoznak. Egyébiránt az LPG-t a benzintől és a dízelüzemanyagtól eltérő módon szállítják.

56 Az ilyen megfontolások adott esetben objektíve igazolhatják azt, hogy a bolgár versenyhatóság különbséget tett egyrészt a benzin és a dízelüzemanyag, másrészt az LPG között, ezt azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

57 A fenti megfontolásokra tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 102. cikket úgy kell értelmezni, hogy az erőfölény fennállásának értékelése céljából csak azon termékek vehetők figyelembe ugyanazon piachoz tartozóként, amelyek egymással elegendő mértékben helyettesíthetők. Amennyiben a jogsértőnek tekintett magatartás árprést eredményező árképzési gyakorlatban áll, a versenyhatóságnak meg kell vizsgálnia, hogy annak ellenére, hogy a gépjármű-üzemanyagok három típusa – úgymint a dízelüzemanyag, a benzin és az LPG – között funkcionális szempontból a végső fogyasztók általi kereslet vonatkozásában nem áll fenn helyettesíthetőség, a versenyfeltételek, valamint a kínálat és a kereslet szerkezete lehetővé teszi-e annak megállapítását, hogy ezen üzemanyagok közül néhány az *upstream* piacon ugyanazon termékpiachoz tartozik.

A költségekről

58 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) Az EUMSZ 102. cikket úgy kell értelmezni, hogy valamely vertikálisan integrált vállalkozás árprést eredményező visszaélésszerű gyakorlata fennállásának megállapításához a versenyhatóságnak egyrészt bizonyítania kell azt, hogy e vállalkozás az *upstream* piacon erőfölényben van, figyelembe véve az említett vállalkozás e piacon fennálló részesedéseit vagy az említett piac egyéb olyan releváns jellemzőit, amelyek alapján megállapítható, hogy ugyanezen vállalkozás olyan gazdasági erővel rendelkezik,

amely lehetővé teszi számára, hogy versenytársaitól, ügyfeleitől és a fogyasztóktól jelentős mértékben független magatartást tanúsítson, másrészt pedig bizonyítania kell azt, hogy a vertikálisan integrált vállalkozás az *upstream* piachoz kapcsolódó *downstream* piacon olyan árat alkalmaz, amely e *downstream* piac jellemzőire tekintettel alkalmas arra, hogy kiszorító hatást gyakoroljon e vállalkozás azon versenytársaira, amelyek legalább ugyanannyira hatékonyak, mint ő.

2) **Az EUMSZ 102. cikket úgy kell értelmezni, hogy az erőfölény fennállásának értékelése céljából csak azon termékek vehetők figyelembe ugyanazon piachoz tartozóként, amelyek egymással elegendő mértékben helyettesíthetők. Amennyiben a jogsértőnek tekintett magatartás árprést eredményező árképzési gyakorlatban áll, a versenyhatóságnak meg kell vizsgálnia, hogy annak ellenére, hogy a gépjármű-üzemanyagok három típusa – úgymint a dízelüzemanyag, a benzin és a cseppfolyósított szénhidrogéngáz – között funkcionális szempontból a végső fogyasztók általi kereslet vonatkozásában nem áll fenn helyettesíthetőség, a versenyfeltételek, valamint a kínálat és a kereslet szerkezete lehetővé teszi-e annak megállapítását, hogy ezen üzemanyagok közül néhány az *upstream* piacon ugyanazon termékpiachoz tartozik.**

Aláírások